ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Μικρὰ Ἀσία

Ἡ γῆ τῶν Πατέρων ἡμῶν

Μικρὰ ’Ασία

Ἡ γῆ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Μητροπολίτου
Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Μικρὰ Ἀσία

Ἡ γῆ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

«Σοφία δὴ τοίνυν ἐστὶ γνῶσις
θείων καὶ ἀνθρωπίνων
πραγμάτων καὶ τούτων αἰτίων·
αὕτη δὲ τοίνυν ἐστὶν
ἡ τοῦ νόμου παιδεία,
δι᾽ ἧς τὰ θεῖα σεμνῶς
καὶ τὰ ἀνθρώπινα συμφέροντα
μανθάνομεν».

(Δ′ Μακκαβ. α′ 16-17).

Μικρὰ Ἀσία
ἡ γῆ τῶν Πατέρων ἡμῶν

Κείμενα:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς,
Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Στοιχειοθεσία, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως:
Ἀδελφότης Ἱερᾶς Μονῆς
Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα

Copyright: Ἱερὰ Μητρόπολις Καισαριανῆς,
Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ.
161 21 Καισαριανή - Τηλ. 210 722 41 23
www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr

ISBN: 960-88727-2-3

Ἐκδοτική Παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ, Ἀρδηττοῦ 12-16, Μέτς 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513 – Fax: 210.923.7033 – www.eptalofos.com.gr – e-mail: info@eptalofos.com.gr

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος. 7

Μικρὰ Ἀσία. Γῆ τῶν Πατέρων. . . . 15

Α′. Αἱ Χριστιανικαί καταβολαί 22

Β′. Τὸ πατροπαράδοτον ἦθος. 27

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1922 ὡλοκληρώθη ἡ ἐκρίζωσις τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία, ἡ ὁποία ὑπῆρξε γενέτειρα γῆ των ἐπὶ τρεῖς χιλιάδας καὶ πλέον ἔτη. Ὁ διωγμὸς ἐσφραγίσθη μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Σμύρνης τῆς πρωτευούσης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Μητροπολίτου καὶ Ποιμενάρχου της Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος κατεκρεουργήθη ὑπὸ φανατισθέντων Τούρκων.

Ἐμεῖς ἐνθυμούμεθα τὰ γεγονότα, ἐνθυμούμεθα τὴν τραγωδίαν. Κλίνουμε μὲ εὐλάβεια τὸ γόνυ ψυχῆς καὶ σώματος εἰς τὴν θυσίαν τῶν πατέρων μας καὶ καταθέτουμε τὸ ταπεινὸ μνημόσυνό μας.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἁγίων τοὺς Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι ἐμαρτύρησαν κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ κατ' ἐκείνην τήν περίοδον καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς ὅλα τὰ θύματα.

Ἡ μνήμη αὐτῶν τελεῖται κατ' ἔτος τὴν Κυριακήν, ἡ ὁποία προηγεῖται τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου).

Τὸ Συναξάριο ἀναφέρει:

Ὁ **Ἐθνοϊερομάρτυρας Ἅγιος Χρυσόστομος, Μητροπολίτης Σμύρνης** παρεδόθη ὡς ἐξιλαστήριον θῦμα εἰς τὸν μαινόμενον κατ' αὐτοῦ τουρκικὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος δεινῶς προπηλακιζόμενος ἀνεσκολοπήθη βαναύσως καὶ ἐθυσιάσθη φρικτῶς τὴν 27ην Αὐγούστου 1922 θυσιασθεὶς ὡς ἱερεῖο ἄμωμο καὶ ἑκούσιο, ἀπαξιώσας νὰ δεχθῆ τὴν προσφερθεῖσα εἰς αὐτὸν διάσωσι διὰ τῆς φυγῆς, διότι ἐβάρυνε εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν συνείδησίν του ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: *«ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων»* μόνον δὲ *«ὁ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστι καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων»*[1].

Ὁ **Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος** πατὴρ καὶ προστάτης διατελῶν τοῦ ποιμνίου του ἔσωσε πολλοὺς πιστοὺς φυλακι-

1. Ἰωάν. ι', 11-13.

Ὁ Ἅ
Ἐυσέ
βιο
Μητροπ. Σμύρνης

σμένους καὶ μελλοθανάτους. Ἐφυγάδευσε δὲ τὸ μέγιστο μέρος τοῦ ποιμνίου του εἰς ἀσφαλεῖς τόπους ἐκτὸς τῶν τουρκικῶν ὁρίων. Συγκακουχούμενος ὁ ἴδιος μετὰ τῶν περιλειπομένων Μικρασιατῶν ὡδηγήθη εἰς ἐξορίαν μαζί τους τὸν Ὀκτώβριο τοῦ ἔτους 1922. Ἐνῷ δὲ ἠνήχθη λάκκος, διὰ νὰ θάψουν αὐτὸν ζῶντα οἱ ἐχθροί, ἐξεψύχησεν ἐξ ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως, τελειωθεὶς ἐν Κυρίῳ τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1922.

Ὁ **Μητροπολίτης Μοσχονησίων Ἀμβρόσιος** τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1922 ἐμαρτύρησε βασανισθεὶς διὰ πεταλώσεως τῶν ποδῶν καὶ κατατεμαχίσεως τοῦ σώματός του. Μαζὶ του συνεμαρτύρησαν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ἄλλοι πιστοὶ τῆς Ἐπαρχίας του, *«ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων (καὶ τῶν ὀδυνῶν) αὐτῶν καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν»*[2].

Ὁ **Μητροπολίτης Ἰκονίου Προκόπιος** ἐτελειώθη κακουχούμενος ὀλίγον πρὸ τοῦ 1922 ἐκ τῶν πολλῶν δεινῶν τῶν ἐπισωρευθέντων ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ποιμνίου του ὑπὸ

2. Ἀποκ. ιδ', 13.

τῶν Τούρκων. Ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης καταδυναστεύσεως τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ καὶ τῶν ποιμένων τοῦ λαοῦ παρέδωκε τὸ πνεῦμα του εἰς τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα καὶ Σωτῆρα Χριστόν, προμαχὼν καὶ συμπάσχων μετὰ τῶν στεναζόντων Ἑλλήνων Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολίας.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ζήλων Εὐθύμιος φυλακισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ εὑρισκόμενος ἐν φυλακῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1921 μετέδιδε εἰς τοὺς κρατουμένους Ἕλληνες Χριστιανούς μετὰ τοῦ ἀναστασίμου χαιρετισμοῦ καὶ τὸ μήνυμα τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως, ἐμψυχώνων, παρηγορῶν καὶ ἐνισχύων αὐτούς. Ἕνεκεν τούτου ὑφίστατο καθημερινῶς ἐπὶ 41 ἡμέρες πολυώδυνα μαρτύρια, ἐξ ὧν ὑπέκυψεν εἰς τὸν θάνατον τὴν 19ην Μαΐου 1921. Τὶς τελευταῖες ἡμέρες ἔψαλλε μόνος τὴν νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ. *«Ἐπηκροῶντο δὲ αὐτοῦ οἱ δέσμιοι»*[3]. Μετετέθη εἰς τὸν Κύριο ὡς Ἐθνομάρτυς καὶ Ἱερομάρτυς.

3. Πράξ. ιστ′, 25.

«Ἐμνήσθην ἀπὸ πτωχείας μου καὶ ἐκ διωγμοῦ μου πικρίας καὶ χολῆς μου».

(στίχ. 19).

«Μνησθήσεται καὶ καταδολεσχήσει ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ ψυχή μου· ταύτην τάξω εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ τοῦτο ὑπομενῶ».

(στ. 20-21).

«Τά ἐλέη τοῦ Κυρίου, ὅτι οὐκ ἐξέλιπέ με, ὅτι οὐ συνετελέσθησαν οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ».

(στ. 22).

«Μερίς μου Κύριος, εἶπεν ἡ ψυχή μου· διὰ τοῦτο ὑπομενῶ αὐτῷ». (στ. 24).

(Θρῆνοι Ἱερεμίου Κεφ. γ΄)

Οἱ θρηνητικοὶ αὐτοὶ λόγοι τοῦ προφήτου Ἱερεμίου δύνανται νὰ λεχθοῦν ὡς προοίμιον διὰ τὴν *«θλῖψιν τὴν μεγάλην ἐκείνην»* τὴν ἐπισυμβᾶσαν τὸ 1922 κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν Καταστροφήν.

Ἐμνήσθην, λέγει ὁ θρηνῶν Προφήτης, τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐρημώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς πτωχείας μου. Ἐμνήσθην τοῦ διωγμοῦ μου. Ἐμνήσθην τῆς πικρίας τῆς ταλαιπωρίας μου. Ἦτο ὡσὰν νὰ ἐγευόμην χολήν. Ἐνθυμοῦμαι ὅλα αὐτὰ καὶ θλίβομαι, πονῶ καὶ ἀναστενάζω.

Ἀλλὰ ἡ ψυχή μου παρηγορεῖται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα. Αὐτὴν τὴν ἐλπίδα θὰ θέσω ἐντὸς τῆς καρδίας μου.

Ἐνθυμοῦμαι τὰ ἐλέη τοῦ Κυρίου, τὴν εὐσπλαγχνίαν Του καὶ τὰς εὐλογίας Του, διότι δὲν μὲ ἐγκατέλειψεν, οὔτε ἐξηντλήθησαν οἱ οἰκτιρμοί Του δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὸν λαόν Του.

Ἐσκέφθη ἡ ψυχή μου, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι μερίδα μου καὶ διὰ τοῦτο θὰ δεχθῶ τὰς ἀποφάσεις Του καὶ θὰ ὑπομείνω.

Εἰς τοὺς προφητικοὺς αὐτοὺς λόγους ἀφ' ἑνὸς ἐκφράζεται ἡ πίκρα τοῦ διωγμοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἀνθρώπινον ἔργον. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ παρηγορία τῆς πίστεως, ἡ ὁποία εἶναι ἔργον Θεοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι ἐγέμισαν τὸ ποτήριον τοῦ βασανισμοῦ τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μὲ αὐτὸ ἐπότισαν τὰ ἀθῶα καὶ ἄμωμα ἐκεῖνα ἱερεῖα-θύματα. Ἦταν γεμᾶτο θλίψεις, δάκρυα, ταπεινώσεις, ἐξευτελισμούς, διωγμούς, βασανιστήρια, ταλαιπωρίας, ἁρπαγάς, λεηλασίας καὶ θάνατον.

Ὅλοι μία παρηγορίαν εἶχον. Τὸν Φιλάνθρωπον καὶ Πανοικτίρμονα Κύριον, τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν. Ἦτο ἡ μόνη ἐλπίδα, ἡ ὁποία ἀπέμενεν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν ξερρίζωμόν, τὸν διωγμόν, τὰς ἀπειλάς, τὸν θάνατον.

Πρὸς αὐτὴν τὴν Μικρασίαν στρέφομεν τὸν νοῦν διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν δόξαν της καὶ τὸν διωγμόν της· τὰ ἐπιτεύγματά της καὶ τὰ μαρτύριά της· τὸν πολιτισμὸν τῶν τέκνων της καὶ τὴν ἐμπάθειαν καὶ βαρβαρότητα τῶν ἐχθρῶν της· τὴν χαρὰν τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων καὶ τὸν φθόνον τῶν ἀλλογενῶν καὶ ἀπίστων.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ
ΓΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Ὡς Μικράν Ἀσίαν γνωρίζομεν τὴν γῆν τῶν πατέρων ἡμῶν, ἡ ὁποία γεωγραφικῶς εἶναι μία μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἠπείρου τῆς Ἀσίας. Περιβάλλεται ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον, τὴν Προποντίδα, τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν καὶ ἀνατολικῶς ἐκτείνεται ἕως τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ Εὐφράτου. Συνορεύει μὲ τρεῖς Ἠπείρους: τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν. Ἔχει δὲ ἔκτασιν 530.000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων.

Τήν ἑλληνικότητα αὐτῆς μαρτυροῦν ἕως τοῦ νῦν τὰ ἐρείπια τῶν 356 Ἑλληνικῶν Πόλεων, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν φανερὸν τὸ εὖρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

- Εἰς τὴν Λυκίαν, Παμφυλίαν καὶ Πισιδίαν 95 πόλεις.
- Εἰς τὴν Λυκαονίαν, Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν 82 πόλεις.

• Εἰς τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατίαν 61 πόλεις.
• Εἰς τὴν Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν καὶ Πόντον 34 πόλεις.
• Εἰς τὴν Ἰωνίαν, Λυδίαν καὶ Καρίαν 84 πόλεις.

Συνολικῶς ἔχουν καταγραφεῖ 7.000 οἰκισμοὶ μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Τὰς εὐφόρους πεδιάδας αὐτῆς, τοὺς βοεροὺς ποταμούς, τὰ ὑψηλὰ καὶ ὑπερήφανα βουνά, τὰ γαλάζια ἀκρογιάλια, τὰ σκιερὰ δάση, τὰ ἄγρια φαράγγια, τὰς ἐπαύλεις τῶν ὀρνέων καὶ τῶν θηρίων τῆς μικρασιατικῆς γῆς ἐθαύμασαν καὶ ἐγκωμίασαν ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι μελετηταὶ τῆς ἱστορίας τῆς παραδόσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς.

Ὁ Μέγας Βασίλειος περιγράφει εἰς τὸν ἰσάδελφον αὐτοῦ Ἅγιον Γρηγόριον τὴν τοποθεσίαν τὴν ὁποίαν ἐπέλεξεν εἰς τὸν Πόντον διὰ νὰ ἀσκηθῆ. Ἡ δὲ ὅλη περιγραφὴ φανερώνει πόσον ὁ Μέγας Βασίλειος ἀπήλαυνε τῆς ὡραιότητος τῆς φύσεως καὶ μάλιστα τῆς ἑαυτοῦ γενετείρας.

«Ὄρος γάρ ἐστιν ὑψηλὸν βαθείᾳ ὕλῃ κεκαλυμμένον, ψυχροῖς ὕδασι καὶ διαφανέσιν εἰς τὸ κατ' ἄρκτον κατάρρυτον. Τούτου ταῖς ὑπωρείαις πεδίον ὕπτιον ὑπεστόρεσται,

ταῖς ἐκ τοῦ ὄρους νοτίσι διηνεκῶς πιαινόμενον. Ὕλη δὲ τούτῳ αὐτομάτως περιφυεῖσα ποικίλων καὶ παντοδαπῶν δένδρων μικροῦ δεῖν ἀντὶ ἔρκους αὐτῷ γίνεται, ὡς μικρὰν εἶναι πρὸς τοῦτο καὶ τὴν Καλυψοῦς νῆσον, ἣν δὴ πασῶν πλέον Ὅμηρος εἰς κάλλος θαυμάσας φαίνεται. Καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ ἀποδεῖ τοῦ νῆσος εἶναι, ἕνεκά γε τοῦ πανταχόθεν ἐρύμασι περιείργεσθαι. Φάραγγες μὲν γὰρ αὐτῷ βαθεῖαι κατὰ δύο μέρη περιερρώγασι· κατὰ πλευρὰν δὲ ἀπὸ κρημνοῦ ὁ ποταμὸς ὑπορρέων τεῖχός ἐστι καὶ αὐτὸς διηνεκὲς καὶ δυσέμβατον· ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα τεταμένον τὸ ὄρος, δι' ἀγκώνων μηνοειδῶν ταῖς φάραγξιν ἐπιζευγνύμενον, τὰ βάσιμα τῆς ὑπωρείας ἀποτειχίζει.

Μία δέ τις εἴσοδος ἐπ' αὐτῆς, ἧς ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι. Τήν γε μὴν οἴκησιν αὐχήν τις ἕτερος ὑποδέχεται, ὑψηλόν τινα ἐπὶ τῆς ἄκρας ἀνέχων τένοντα, ὥστε τὸ πεδίον τοῦτο ὑφηπλῶσθαι ταῖς ὄψεσι καὶ ἐκ τοῦ μετεώρου ἐξεῖναι καὶ τὸν ποταμὸν περιρρέοντα καθορᾶν, οὐκ ἐλάττονα τέρψιν, ἔμοιγε δοκεῖν, παρεχόμενον ἢ τοῖς ἐκ τῆς Ἀμφιπόλεως τὸν Στρυμόνα καταμανθάνουσιν. Ὁ μὲν γὰρ σχολαίῳ τῷ ρεύματι περιλιμνάζων, μικροῦ δεῖν καὶ τὸ ποταμὸς εἶναι ὑπὸ τῆς ἡσυχίας ἀφῄρηται· ὃ δὲ ὀξύτατα ὧν ἐγὼ οἶδα ποταμῶν ῥέων, βραχύ τι τῇ γείτονι πέτρᾳ περιτραχύ-

νεται, ὑφ' ἧς ἀναχεόμενος εἰς δίνην βαθεῖαν περιειλεῖται· ὄψιν τε ἡδίστην ἐμοὶ καὶ παντὶ θεατῇ παρεχόμενος καὶ χρείαν τοῖς ἐπιχωρίοις αὐταρκεστάτην, ἰχθύων τε πλῆθος ἀμύθητον ταῖς δίναις ἐντρέφων... Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ θηροτρόφος ἐστίν..., ἐλάφων ἀγέλας καὶ αἰγῶν ἀγρίων καὶ λαγῳοὺς βόσκει καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιον»[4].

Ἀπόδοσις: «Διότι ὑπάρχει ἕνα ὑψηλὸν ὄρος σκεπασμένον μὲ πυκνὸν δάσος, πλημμυρισμένον ἀπὸ δροσερὰ καὶ καθαρὰ νερὰ πρὸς τὸ βόρειον μέρος. Εἰς τὰς πλαγιὰς του ἐκτείνεται μία ὁμαλὴ πεδιάς, ἡ ὁποία ποτίζεται συνεχῶς ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ ὄρους. Ἕνα δάσος ἀπὸ ποικίλα καὶ πολυειδῆ δένδρα, ἀναπτυχθὲν αὐτοφυῶς, γύρω ἀπὸ αὐτήν, ὁμοιάζει σχεδὸν μὲ φράχτην, ὥστε καὶ τῆς Καλυψοῦς ἡ νῆσος, (Σημείωσις: ἡ νῆσος τῆς Καλυψοῦς Ὠγυγία ἀναφέρεται εἰς τὴν Ὀδύσσειαν, ὡς ἀπωτάτη εἰς τὸν ὀμφαλὸν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 18 ἡμερῶν ἀπὸ τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων), τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος φαίνεται νὰ θαυμάζῃ περισσότερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας διὰ τὰς καλλονάς της, νὰ εἶναι ἀσήμαντος, ἐν συγκρίσει μὲ αὐτήν.

4. Ἐπιστολὴ Μ. Βασιλείου «Γρηγορίῳ Ἑταίρῳ» Ε.Π.Ε. τόμ. 1, σελ. 54-58.

Ἄλλωστε δὲν χρειάζεται καὶ πολὺ διὰ νὰ γίνῃ νῆσος, ἀφοῦ ἀπὸ παντοῦ περιβάλλεται μὲ σύνορα· διότι ἀπὸ μὲν τὰς δύο πλευράς της ἀνοίγονται βαθεῖαι φάραγγες, εἰς τὴν τρίτην δὲ πλευρὰν ὁ ποταμὸς γίνεται καὶ αὐτὸς τεῖχος συνεχὲς καὶ δυσκολοδιάβατον, καθὼς ρέει εἰς τὸ βάθος τοῦ κρημνοῦ· τὸ δὲ ὄρος, καθὼς ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς τετάρτης πλευρᾶς καὶ ἑνώνεται πρὸς τὰς φάραγγας μὲ κυκλοειδεῖς ἀγκῶνας, ἀποτειχίζει τὰς διαβάσεις τῆς πλαγιᾶς.

Μία δὲ μόνον εἴσοδος ὑπάρχει εἰς αὐτήν, τῆς ὁποίας εἴμεθα ἡμεῖς κύριοι. Ἐξ ἄλλου συνεχόμενος μὲ τὴν κατοικίαν μας πρὸς τὰ ὀπίσω εἶναι ἕνας ἄλλος λαιμὸς ποὺ εἰς τὴν κορυφήν του στηρίζει ὑψηλὴν ράχιν, ἀπὸ ὅπου ἁπλώνεται ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια ἡ πεδιάς, καὶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα εἶναι δυνατὸν νὰ βλέπῃ κανεὶς καὶ τὸν ποταμὸν ρέοντα, πρᾶγμα ποὺ ὅπως νομίζω δὲν δίδει ὀλιγωτέραν τέρψιν ἀπὸ ὅσην δοκιμάζουν οἱ παρατηροῦντες τὸν Στρυμόνα ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν. Διότι, ἐνῷ ὁ τελευταῖος μὲ τὸ σιγανὸν ρεῦμα του περιλιμνάζει, εἰς σημεῖον ὥστε λόγῳ τῆς ἠρεμίας του νὰ χάνῃ καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἰδικός μας, ρέων ὁρμητικώτερον παντὸς ἄλλου ποταμοῦ ἀπὸ ὅσους γνωρίζω ἐγώ, γίνεται κάπως ἄγριος ἐξ αἰτίας τοῦ βράχου ποὺ τὸν περιβάλλει ἐπὶ μικρὸν διά-

στημα. Καθὼς δὲ κρημνίζεται ἀπὸ τὸν βράχον, περιελίσσεται εἰς βαθεῖαν δίνην, παρέχων ἐξαιρετικῶς εὐχάριστον θέαν εἰς ἐμὲ καὶ εἰς κάθε ἄλλον θεατήν, καὶ προμηθεύει ἐπαρκεστάτην τροφὴν εἰς τοὺς ἐντοπίους μὲ τὸ ἄφθονον πλῆθος τῶν ἰχθύων ποὺ τρέφει εἰς τὰς δίνας του... Ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι καὶ θηροτρόφος·... ἐλάφων καὶ ἀγρίων αἰγῶν, καθὼς καὶ λαγῶν καὶ τῶν παρομοίων».

Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τό 1922 ὑπῆρχαν 20 Ἱεραί Μητροπόλεις. Αἱ: Νικομηδείας, Χαλκηδόνος, Προύσσης, Ἡλιουπόλεως, Θυατείρων, Ἐφέσου, Νικαίας, Κρήνης (Τσεσμέ), Προικονήσου, Κυδωνιῶν, Φιλαδελφείας, Πισιδίας, Ἰκονίου, Καισαρείας, Ἀγκύρας, Ἀμασείας, Νεοκαισαρείας, Χαλδίας, Κυζίκου, Δαρδανελλίων.

Εἶναι γνωστοὶ οἱ δεσμοί, οἱ ὁποῖοι συνδέουν τὸν κάθε ἄνθρωπον καὶ τοὺς λαοὺς μὲ τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν.

Ἡ παρουσία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν 13ον π. Χ. αἰῶνα, κατὰ τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται ὁ πρῶτος ἑλληνικός ἀποικισμός.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, τότε καὶ ἀπὸ ὅλας σχεδὸν τὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς Φυ-

λὰς (τοὺς Αἰολεῖς, τοὺς Ἀχαιούς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Ἴωνες) μετῴκησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἀρχικῶς εἰς τὰ ἀπέναντι παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀργότερα ἐπεξετάθησαν εἰς ὁλόκληρον τὴν Μικρασιατικὴν Χερσόνησον καὶ πέραν αὐτῆς μὲ στόχον τὴν ἀναζήτησιν βελτιόνων συνθηκῶν ζωῆς.

Δύο ρεύματα ἤρδευσαν τὸν πολύκαρπον καὶ καλλίκαρπον Μικρασιατικὸν Πολιτισμόν, τόν ὁποῖον ἐξῆραν καί ὕμνησαν τά ἐξοχώτερα πνεύματα τῆς τε θύραθεν καί τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, ἤτοι: Τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα καὶ τὸ Χριστιανικὸν Ἦθος.

Ὁ Μικρασιατικὸς Ἑλληνισμὸς διεμορφώθη πνευματικῶς ὑπό τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς παραδόσεως, τῆς παραδόσεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς.

Α'. Αἱ Χριστιανικαί καταβολαί.

α) Εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ σημαντικωτέρων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐστάλησαν αἱ ἑπτὰ ἐπιστολαὶ τῆς Ἀποκαλύψεως, εἰς *«Ἔφεσον* (β' 1-7) *καὶ εἰς Σμύρναν* (β' 8-11) *καὶ εἰς Πέργαμον* (β' 12-17) *καὶ εἰς Λαοδίκειαν* (γ' 14-22) *καὶ εἰς Σάρδεις* (γ' 1-6) *καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν* (γ' 7-13) *καὶ εἰς Θυάτειρα»*[5]. Τοῦτο δηλοῖ τὴν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου εἰς τὴν Μικρασίαν.

β) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκήρυξεν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐθεμελίωσεν τὰς ἐκκλησιαστικὰς κοινότητας εἰς τὴν Πέργην τῆς Παμφυλίας, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὴν Δέρβην, εἰς τὰ Λύστρα, κατὰ τὴν α' ἱεραποστολικὴν περιοδείαν του[6].

γ) Διέτρεξε τὴν Παμφυλίαν[7], τὴν Κιλικίαν[8], τὴν Γαλατικὴν χώραν[9], τὴν Μυσίαν[10], τὴν Φρυγίαν[11]. Διῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου[12], τῆς

5. Ἀποκ. α' 11.
6. Πράξ. ιγ' 13 - ιδ' 28.
7. Πράξ. ιε' 38.
8. Πράξ. ιε' 41.
9. Πράξ. ις' 6 καὶ ιη' 23.
10. Πράξ. ις' 8.
11. Πράξ. ιγ' 6.
12. Πράξ. ιη' 19 καὶ ιθ' 1.

Καισαρείας[13], τῆς Τρῳάδος[14], τῆς Μιλήτου[15], κατὰ τὰς β′ καὶ γ′ ἱεραποστολικὰς περιοδείας αὐτοῦ.

δ) Ἔγραψεν ἐπιστολὰς εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς Γαλάτας, πρός Ἐφεσίους, πρός Κολοσσαεῖς, πρὸς Λαοδικεῖς[16].

ε) Αἱ Ἐκκλησίαι αὐταὶ ἀνέδειξαν πλειάδα Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐνδεικτικῶς ἀναφέρω:

Ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν: τὸν Ἀντιοχείας Ἰγνάτιον τὸν Θεοφόρον, τὸν Σμύρνης Πολύκαρπον καί ἄλλους λαμπροὺς νοητοὺς ἀστέρας.

Μεταξὺ τῶν ἀνὰ τοὺς εἴκοσιν αἰῶνας ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἀναδειχθεισῶν ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων ἐξαιρέτως μνημονεύωμεν τοὺς κλεινοὺς Καππαδόκας Πατέρας, Βασίλειον τὸν Μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, Γρηγόριον τὸν Νύσσης καὶ τὸν ἕτερον Καππαδόκην Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου. Πρὸς δὲ τούτοις συναριθμοῦμεν καὶ Γρηγόριον τὸν Νεοκαισαρείας τὸν θαυματουργόν, Γρηγόριον τὸν φωτιστὴν τῶν Ἀρμενίων, οἱ ὁποῖοι ἐστερέωσαν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν

13. Πράξ. ιη′ 22.
14. Πράξ. ις′ 8 καὶ κ′ 6.
15. Πράξ. κ. 17.
16. Κολ. δ′ 16.

καὶ ἀνεδείχθησαν διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης, καλοὶ ποιμένες, μιμηταὶ τοῦ ἀληθινοῦ καὶ καλοῦ Ποιμένος· ἀπλανεῖς διδάσκαλοι τῆς ἀληθείας καὶ φωτοφόροι εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν στερέωμα.

Ἔγιναν τύποι τῶν πιστῶν *«ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ»*[17].

Ἀπόδοσις: «Μὲ λόγον, μὲ συμπεριφοράν, μὲ ἀγάπην, μὲ τὴν πνευματικὴν ζωήν, μὲ πίστιν, μὲ ἁγνότηταν».

Μικρασιᾶται ἦσαν καὶ οἱ δημοφιλεῖς Ἅγιοι: Νικόλαος ἐπίσκοπος Μύρων καὶ οἱ Ἅγιοι Ἱερομάρτυρες: Χαράλαμπος πολιοῦχος Μαγνησίας καὶ Βλάσιος ὁ ἐπίσκοπος Σεβαστείας.

στ) Ἡ γῆ τῆς Μικρασίας εἶναι ποτισμένη καὶ στολισμένη μὲ τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως εἰς τὰς χορείας, τῶν ὁποίων συναριθμοῦνται ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι μάρτυρες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παρθένοι καὶ μιγάδες, τῶν ὁποίων τὰ μαρτύρια ἄχρι τοῦ νῦν ἀποτελοῦν παγχριστιανικὰ σεβάσματα. Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος, ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Εὐγένιος, πο-

17. Α΄ Τιμ. δ΄ 12.

λιοῦχος Τραπεζοῦντος, οἱ ἐν Σεβαστείᾳ Ἅγιοι τεσσαράκοντα Μάρτυρες, οἱ ἑπτὰ ἐν Ἐφέσῳ παῖδες, οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς οἱ Ἀσιᾶται, ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος ὁ Τήρων, ὁ Ἅγιος Φωκᾶς, πολιοῦχος Σινώπης, ἡ Ἁγία Εὐφημία, πολιοῦχος Χαλκηδόνος, ἡ Ἁγία Θέκλα, πολιοῦχος Ἰκονίου.

ζ) Εἰς τὴν πόλιν τῶν Νικαέων (325 μ.Χ.), εἰς τήν Χαλκηδόνα (451 μ.Χ.), εἰς τὴν Ἔφεσον (431 μ.Χ.), συνῆλθον αἱ Οἰκουμενικαὶ καὶ Μεγάλαι Σύνοδοι, αἱ ὁποῖαι διεκήρυξαν τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ μέγα μυστήριον τῆς εὐσεβείας ἡμῶν καὶ παρέδωσαν τὴν καθολικὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς δόξαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

η) Εἰς τὰ εὐλογημένα ἐκεῖνα χώματα συνῆλθον καὶ αἱ Τοπικαὶ Σύνοδοι ἐν Ἀγκύρᾳ (315 μ.Χ.), ἐν Νεοκαισαρείᾳ (315 μ.Χ.), ἐν Γάγγρᾳ (340 μ.Χ.), ἐν Ἀντιοχείᾳ (341 μ.Χ.), ἐν Λαοδικείᾳ (364 μ.Χ.), διὰ τῶν ὁποίων ἀντιμετωπίσθησαν ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ θέματα.

θ) Μοναστικὰ Κέντρα, ὁ Ὄλυμπος τῆς Βιθυνίας, ὁ Πόντος καὶ ἡ Καππαδοκία μὲ φήμη, ὡς πρὸς τὴν κατὰ Θεὸν φιλοσοφίαν εἴλκυσαν τὰ πλέον λαμπρὰ καὶ φωτεινὰ

πνεύματα, τὰ ὁποῖα μὲ χαλυβδίνην θέλησιν ἠγωνίσθησαν τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ ἐβάδισαν τὴν ὁδὸν τῆς καθάρσεως, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θεώσεως. Ἐθαυμάσθησαν ὑπὸ Ἀγγέλων, ἐπειδὴ ἐν σαρκὶ ὄντες ἰσάγγελον πολιτείαν ἐβίωσαν.

ι) Εὐκλεεῖς Πατριάρχαι, Μητροπολῖται καὶ Ἐπίσκοποι ἐκλέϊσαν περιφανεῖς θρόνους, ἀναδειχθέντες διάδοχοι τῶν θρόνων καὶ μέτοχοι τῶν τρόπων τῶν Ἀποστόλων καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων. Τούτων Πατρὶς ὑπῆρξεν ἡ κλεινὴ Μικρασία.

Β΄. Τὸ πατροπαράδοτον ἦθος.

Ἡ πλέον δυνατὴ πέννα τῆς χριστιανικῆς γραμματείας, αὐτὴ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν καὶ ἰδιαιτέρως τῶν Ἑλλήνων Παύλου, ἔχει περιγράψει τὸ ἦθος καὶ τὸν τρόπο ζωῆς τῶν πιστῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀποθέτουν *«ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ»*.

«Ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ τὰ πάντα κατέχοντες»[18].

Ἀπόδοσις: «Ὡς ἄγνωστοι καὶ ὡς πολλοὶ γνωστοί, ὡς κινδυνεύοντες νὰ ἀποθάνωμεν, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς ἄνθρωποι ποὺ παιδαγωγούμεθα ἀλλὰ δὲν θανατωνόμεθα. Λόγῳ τῶν δοκιμασιῶν μας μᾶς νομίζουν βυθισμένους εἰς λύπην, ἐμεῖς ὅμως πάντοτε χαίρομεν, θεωρούμεθα ὡς πτωχοί, ἐμεῖς ὅμως κάνομε πολλοὺς πλουσίους μὲ πνευματικοὺς καὶ οὐράνιους θησαυρούς. Παρουσιαζόμεθα σὰν νὰ μὴν ἔχωμεν τίποτε, καὶ ὅμως κατέχομεν τὰ πάντα».

18. Β΄ Κορινθίους στ΄ 9-10.

Δυνάμεθα νά εἴπωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ πνευματικότης διέπει τὸν Μικρασιατικὸν Ἑλληνισμόν.

Εἰδικώτερον:

α) Οἱ ἀποστολικοὶ αὐτοὶ λόγοι περιγράφουν τὸ ἀπαστράπτον Μεγαλεῖον τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ λαμπηδὼν εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς πρὸς τὸν Κύριον.

Ἐνῷ πέριξ καταρρέουν τὰ πάντα. Σὺ κρατῶν ὡς βακτηρίαν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Κύριόν σου καὶ Θεόν σου νὰ πορεύεσαι εἰς τὴν προσφυγιάν. Μὲ μόνην περιουσίαν εἰς τὴν βαρυαλγοῦσαν ἀγκάλην σου, νὰ βαστάζῃς τὰ σεβάσματα τῆς ζωῆς σου καὶ νὰ σηκώνῃς τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ πρόσφυγα ἀκόμα κι ὅταν ἔρχεσαι πρὸς τοὺς ἰδίους.

Γράφει ὁ Μ. Βασίλειος διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ πιστοῦ μὲ τὴν Ὁποία ἐζυμώθησαν οἱ Μικρασιᾶτες:

«Ἡμεῖς, ὦ παῖδες, οὐδὲν εἶναι χρῆμα παντάπασιν τὸν ἀνθρώπινον βίον τοῦτον ὑπολαμβάνομεν, οὔτ' ἀγαθόν τι νομίζομεν ὅλως, οὔτ' ὀνομάζομεν, ὃ τὴν συντέλειαν ἡμῖν ἄχρι τούτου παρέχεται. ***Οὔκουν προγόνων περιφάνειαν, οὐκ ἰσχὺν σώματος, οὐ κάλλος,***

οὐ μέγεθος, οὐ τὰς παρὰ πάντων ἀνθρώπων τιμάς, οὐ βασιλείαν αὐτήν, οὐχ ὅ,τι ἂν εἴποι τις τῶν ἀνθρωπίνων μέγα, ἀλλ᾽ οὐδὲ εὐχῆς ἄξιον κρίνομεν, ἢ τοὺς ἔχοντας ἀποβλέπομεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ μακρότερον πρόϊμεν ταῖς ἐλπίσιν καὶ πρὸς ἑτέρου βίου παρασκευήν, ἅπαντα πράττομεν. *Ἃ μὲν οὖν ἂν συντελῇ πρὸς τοῦτο ἡμῖν, ἀγαπᾶν τε καὶ διώκειν παντὶ σθένει χρῆναί φαμεν, τὰ δὲ οὐκ ἐξικνούμενα πρὸς ἐκεῖνον, ὡς οὐδενὸς ἄξια παρορᾶν»*[19].

Ἀπόδοσις: «Ἐμεῖς παιδιά μου, παραδεχόμαστε ὅτι αὐτὴ ἐδῶ ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ δὲν ἔχει καμμία ἀξία καὶ γενικὰ δὲν θεωροῦμεν οὔτε ὀνομάζομεν κάθε τι ποὺ μᾶς εἶναι ὠφέλιμον μόνον εἰς αὐτήν. Δὲν θεωροῦμεν λοιπὸν μεγάλο πρᾶγμα, ἀλλ᾽ οὔτε κρίνομεν ἄξιον δι᾽ εὐχὴν τὴν προγονικὴν περιφάνειαν, οὔτε τὴν σωματικὴν δύναμιν, οὔτε τὴν ὀμορφιάν, οὔτε τὸ μεγαλεῖον, οὔτε τὶς τιμὲς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε αὐτὴν τὴν βασιλείαν, οὔτε ὅ,τιδήποτε ἄλλο σπουδαῖον ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα θὰ ἠμποροῦσε κάποιος νὰ ἀναφέρῃ· οὔτε θαυμάζομεν αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔχουν, ἀλλὰ μὲ τὶς ἐλπίδες προχωροῦμεν πιὸ μακρυὰ καὶ

19. «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 319, § 2).

πράττομεν τὸ κάθε τι διὰ νὰ παρασκευασθοῦμε δι' ἄλλην ζωήν. Αὐτὰ λοιπὸν ποὺ μᾶς βοηθοῦν πρὸς αὐτὴν τὴν ζωὴν λέγομεν ὅτι πρέπει καὶ νὰ τὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ τὰ ἐπιδιώκωμεν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν· αὐτὰ ὅμως ποὺ δὲν φθάνουν πρὸς ἐκείνην τὴν ζωὴν νὰ περιφρονοῦμεν ὡς ἀνάξια λόγου».

Τὸ ἴδιο φρόνημα συναντῶμεν καὶ εἰς τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον, ὁ ὁποῖος εἰς ὁμιλίαν του πρὶν ὁδηγηθεῖ εἰς τὴν ἐξορίαν εἶπε:

«Τί δεδοίκαμεν, εἰπέ μοι; Τὸν θάνατον; "Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος". Ἀλλ' ἐξορίαν, εἰπέ μοι; "Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς". Ἀλλὰ χρημάτων δήμευσιν; "Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα"· καὶ τὰ φοβερὰ τοῦ κόσμου ἐμοὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ τὰ χρηστὰ καταγέλαστα. ***Οὐ πενίαν δέδοικα, οὐ πλοῦτον ἐπιθυμῶ· οὐ θάνατον φοβοῦμαι, οὐ ζῆσαι εὔχομαι, εἰ μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν προκοπήν... Χριστὸς μετ' ἐμοῦ καὶ τίνα φοβηθήσομαι;»***[20].

Ἀπόδοσις: «Τί φοβόμαστε; πές μου. Τὸν θάνατον; "Γιὰ μένα ζωὴ σημαίνει Χριστὸς καὶ θάνατος σημαίνει κέρδος". Μήπως,

20. Ὁμιλία: Πρὸ τῆς Ἐξορίας, Ε.Π.Ε., τ. 33, σελ 385, §1.

πές μου, τὴν ἐξορίαν; ‘‘Στὸν Κύριο ἀνήκει ἡ γῆ καὶ κάθετι ποὺ τὴν γεμίζει’’. Μήπως δήμευσι περιουσίας; ‘‘Δὲν φέραμε τίποτε στὸν κόσμο καὶ εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν μποροῦμε τίποτε νὰ πάρουμε μαζί μας’’· καὶ τὰ φοβερὰ τοῦ κόσμου μοῦ εἶναι εὐκαταφρόνητα καὶ τὰ εὐχάριστα καταγέλαστα. Δὲν φοβοῦμαι τὴν φτώχεια, δὲν ἐπιθυμῶ τὸν πλοῦτο· δὲν φοβοῦμαι τὸ θάνατον, δὲν εὔχομαι νὰ ζήσω παρὰ μόνο γιὰ τὴν δική σας προκοπή... Ὁ Χριστὸς εἶναι μαζί μου καὶ ποῖον θὰ φοβηθῶ;».

β) Οἱ ἀποστολικοὶ αὐτοὶ λόγοι περικλείουν τὴν διφυΐα τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, τῆς ὁποίας φορεῖς καὶ ἐκφραστὲς ἦσαν οἱ Μικρασιᾶτες Πρόσφυγες.

Ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐξωτερικὴ ταπείνωσιν καὶ ἐξουδένωσιν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν δύναμιν καὶ μεγαλειότητα.

Τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δόξα δι᾽ ἡμᾶς εἶναι ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς, ἡ καρτερία εἰς τοὺς πειρασμούς, ἡ γενναιότητα τοῦ φρονήματος, ἡ προσήλωσις εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὅλα αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τοῦ ὀρθοδόξου ἤθους περιέχονται εἰς ἕνα συγκινητικὸν κείμενον τοῦ πολυπαθοῦς καὶ μαρτυρικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ἐθνομάρτυρος Κυρίλλου Λουκάρεως (17ος αἰών, 1638, κατεπνίγη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν

ἀκατίῳ εἰς τὸν Βόσπορον), ὁ ὁποῖος ἀπαντᾶ εἰς τοὺς εὐρωπαίους ρωμαιοκαθολικοὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατηγόρουν τοὺς Ὀρθοδόξους ὅτι ἦσαν ἀμαθεῖς.

Δι' αὐτοῦ θέλει νὰ ὑποδείξῃ καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνωτερότητα τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

Γράφει:

«Ὅσον πῶς δὲν ἔχομεν σοφίαν καὶ μαθήματα, ἀλήθεια εἶναι. Ἀμὴ ἂς μετρήσουν δύο πράγματα οἱ Λατῖνοι·

πρῶτον· *ὅτι τὸν καιρὸν τὸν παλαιόν, ὅσον ἡ σοφία ἐπολιτεύετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοὺς Λατίνους οἱ Ἕλληνες εἶχον διὰ βαρβάρους· καὶ τώρα ἂς ἐβαρβαρώθημεν ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνοι ἐσοφίσθησαν, παράδοξον δὲν εἶναι· ἡ πτωχεία καὶ ἡ ἀφαίρεση τῆς βασιλείας μᾶς τὸ ἔκαμαν.*

δεύτερον· *ἂς λογιάσουν, ὅτι ἂν δὲν ἔχομεν σοφίαν ἐξωτέραν, ἔχομεν χάριν Χριστοῦ, σοφίαν ἐσωτέραν καὶ πνευματικήν, ἡ ὁποία στολίζει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ εἰς τοῦτο πάντοτε ἤμεσθεν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς Λατίνους, εἰς τοὺς κόπους, εἰς τὰς σκληραγωγίας καὶ νὰ σηκώνωμεν τὸν σταυρόν μας καὶ νὰ χύνωμεν τὸ αἷμα μας διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.*

Ἐὰν εἶχε βασιλεύσει ὁ Τοῦρκος εἰς τὴν Φραγκίαν δέκα χρόνους, Χριστιανοὺς ἐκεῖ δὲν εὕρισκες. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τώρα διακοσίους χρόνους εὑρίσκεται καὶ κακοπαθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ βασανίζονται γιὰ νὰ στέκουν στὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας καὶ σεῖς μοῦ λέγετε ὅτι δὲν ἔχομεν σοφίαν; Τὴν σοφίαν σου δὲν ἠθέλω ἐμπρὸς εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Κάλλιον ἦτο νὰ ἔχει τινὰς καὶ τὰ δύο. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Πλὴν ἀπὸ τὰ δύο, τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ προτιμῶ»[21].

γ) Οἱ ἀποστολικοὶ λόγοι δηλώνουν τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν τῶν Μικρασιατῶν προσφύγων, οἱ ὁποῖοι ἐνῷ ἔχασαν τὰ πάντα, δὲν ἔχασαν τὸ Ἕνα, *«οὗτινός ἐστι χρεία»*[22].

Ἔχασαν τὰ τοῦ κόσμου. Οἰκογένειαν, Γονεῖς, Ἀδελφούς, Τέκνα, Περιουσίαν, Οἰκίας, Πατρίδα, τὴν Εἰρήνην καὶ τὴν Ἀσφάλειαν.

Δὲν ἔχασαν τὴν ἀνθρωπιάν των, τὴν ἀξιοπρέπειάν των, τὴν πίστιν των εἰς τὸν Θεόν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἀγωνισθοῦν διὰ νὰ στερεωθοῦν εἰς νέους τόπους καὶ νὰ

21. Ἐκ τῶν καταλοίπων Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου. τόμος Γ′, Κύριλλος Λούκαρις, ἔκδοσις Β′, ἐπιμέλεια Γ. Παπαμιχαήλ, Ἀθῆναι 1939, σελ. 57).

22. Πρβλ. Λουκ. ι′ 42.

διαμορφώσουν νέας συνθήκας ζωῆς καὶ δημιουργίας.

δ) Οἱ ἴδιοι στίχοι ἐκφράζουν τὸ μικτὸ βίωμα τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, τὴν χαρμολύπην, ὅπως τὴν βιώνουν οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ τὴν ἐβίωσαν καὶ οἱ Μικρασιᾶτες, τὴν λύπην ἀναμεμιγμένην μὲ τὴν χαρά̓ν. Εἶχον λύπην διὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ συμβαίνοντα καὶ χαρὰν διὰ τὸ ὅτι *«παιδεία Κυρίου ἦν ἐπ̓ αὐτοῖς»*[23] καὶ διὰ τὸ ὅτι *«ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν»*[24].

Ὡστόσον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὸ ἐρώτημα: *«Διατί πάντα ταῦτα ἐπήχθησαν ἡμῖν»;* Διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν χρειαζόμεθα τὴν σοφίαν.

Κατὰ δὲ τὴν Γραφὴν *«Σοφία δὴ τοίνυν ἐστὶ γνῶσις θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τούτων αἰτίων· αὕτη δὲ τοίνυν ἐστὶν ἡ τοῦ νόμου παιδεία, δἰ ἧς τὰ θεῖα σεμνῶς καὶ τὰ ἀνθρώπινα συμφέροντα μανθάνομεν»*[25].

Ἀπόδοσις: «Σοφία εἶναι ἡ γνῶσις θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῶν αἰτιῶν των. Αὐτή, λοιπόν, εἶναι κυρίως ἡ παι-

23. Ἡσαΐου ν′ 5, νε′ 5.
24. Α′ Κορινθ. ια′ 32.
25. Δ′ Μακκαβ. α′ 16-17.

δεία, ἡ παιδαγωγία, καλλιέργεια καὶ μόρφωσις ποὺ περιέχει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας διδασκόμεθα καὶ μανθάνομεν εὐλαβῶς καὶ σωφρόνως τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν ὠφέλειάν μας».

Πρὸς τοῦτο θά προστρέξωμεν εἰς ἄνδρας σοφοὺς καὶ συνετοὺς πεφωτισμένους τῷ θείῳ φωτί, ἵνα εὕρωμεν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα ἡμῶν.

Πρῶτον ἀπαντᾶ ἡ Γραφὴ συνετίζουσα ἡμᾶς:

«Παρακαλῶ... λογίζεσθαι δὲ τὰς τιμωρίας μὴ πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ πρὸς παιδείαν τοῦ γένους ἡμῶν εἶναι· ...παιδεύων δὲ μετὰ συμφορᾶς οὐκ ἐγκαταλείπει τόν ἑαυτοῦ λαόν»[26].

Ἀπόδοσις: Παρακαλῶ... μὴ θεωρῆτε τὰς τιμωρίας, ὡς καταστροφήν, ἀλλὰ ὡς διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ μας· ...καὶ ὅταν ἀκόμα μᾶς παιδεύει διὰ συμφορῶν δὲν ἐγκαταλείπει τὸν λαόν Του.

Ὁ δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ ἐξηγεῖ, ὅτι

26. Β΄ Μακκαβ. στ΄ 12, 16).

αὗται ὑποδηλώνουν τὸ περιεχόμενον τῆς τε οἰκονομίας Αὐτοῦ, τῆς τε θείας παιδαγωγίας.

«Πάσῃ καταχρώμενος σοφίας μηχανῇ, σώζειν ἐπιβέβληται τοὺς νηπίους, νουθετῶν, ἐπιτιμῶν, ἐπιπλήττων, ἐλέγχων, ἀπειλούμενος, ἰώμενος, ἐπαγγελόμενος, χαριζόμενος»[27].

Ἀπόδοσις: «Ὁ Θεὸς χρησιμοποιῶν πανσόφως κάθε τρόπο ἐπιθυμεῖ νὰ σώζῃ τοὺς ἀτελεῖς ἄλλοτε νουθετῶν, ἄλλοτε κατηγορῶν, ἄλλοτε ἐπιπλήττων, ἄλλοτε ἐλέγχων, ἄλλοτε μὲ ἀπειλάς, ἄλλοτε μὲ θεραπείας, ἄλλοτε μὲ ὑποσχέσεις, ἄλλοτε μὲ δῶρα».

«Ὁ τρόπος τῆς οἰκονομίας Αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) ποικίλος εἰς σωτηρίαν»[28].

Ἀπόδοσις: «Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς φροντίζει καὶ ἐπιμελεῖται τὴν σωτηρίαν μας εἶναι ποικίλος».

Καὶ ἡ βασίλειος φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας συναποφαίνεται:

«Τὸ μὲν οὖν φύσει κακὸν ἐξ ἡμῶν ἤρτηται, ἀδικία, ἀσέλγεια..., καὶ ὅσα τούτοις συγγενῆ παθήματα... Πάλιν κακὸν λέγομεν

27. Παιδαγωγός, Λόγος α′, κεφ. θ′, Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμ. 7, σελ. 114, στ. 27-29.

28. Παιδαγωγός, Λόγος α′, κεφ. η′, Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμ. 7, σελ. 114, στ. 15).

τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὴν αἴσθησιν, νόσον σώματος καὶ πληγὰς σώματος, καί ... ὧν ἕκαστον ἡμῖν ὑπὸ τοῦ φρονίμου ἀγαθοῦ Δεσπότου πρὸς τὸ συμφέρον ἐπάγεται...»[29].

Ἀπόδοσις: «Τὸ φυσικὸν λοιπὸν κακὸν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς· δηλαδὴ ἡ ἀδικία, ἡ ἀσέλγεια... καὶ ὅσα κακὰ συγγενεύουν μ᾽ αὐτά... Ἐπίσης κακὸν λέγομεν ὅ,τι εἶναι δι᾽ ἐμᾶς ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν εἰς τὰς αἰσθήσεις· δηλαδὴ τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν, τὰς σωματικὰς πληγάς... τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ προκαλεῖται σὲ μᾶς ἀπὸ τὸν φρόνιμον καὶ ἀγαθὸν Δεσπότην διὰ τὸ συμφέρον μας.

«Ἀναιρεῖ τοίνυν τὸ κακὸν ὁ Θεός, οὐχὶ δὲ τὸ κακὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ καὶ ὁ ἰατρὸς ἐξαιρεῖ τὴν νόσον, ἀλλ᾽ οὐχὶ νόσον ἐμβάλλει τῷ σώματι»[30].

Ἀπόδοσις: «Ὁ Θεὸς λοιπὸν καταστρέφει τὸ κακὸν καὶ τὸ κακὸν δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι καὶ ὁ ἰατρὸς δὲν ἐμβάλλει τὴν ἀρρώστιαν εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν βγάζει ἀπ᾽ αὐτό».

29. Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός. Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 92, στ. 9-10, 14-18).

30. Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, Ε.Π.Ε. τόμ. 7 σελ. 100, στ. 16-19.

«Ἕν γε ἐκεῖνο δόγμα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνυπαρχέτω, τό, μηδὲν κακὸν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ γίνεσθαι»[31].

Ἀπόδοσις: «Τουλάχιστον ἂς ἐνυπάρχει εἰς τὰς ψυχάς μας ἕνα δόγμα· ὅτι δηλαδὴ κανένα κακὸν δὲν γίνεται ἀπὸ τὸ ἀγαθόν».

«Κἂν οἱ λόγοι τῶν παρὰ Θεοῦ οἰκονομουμένων διαφεύγωσιν ἡμᾶς, πάντως γε τοῦ παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαπῶντος ἡμᾶς οἰκονομηθέν, ἀποδεκτόν ἐστι, κἂν ἐπίπονον ᾖ»[32].

Ἀπόδοσις: «Κι' ἂν ἀκόμη μᾶς διαφεύγει ὁ σκοπὸς τῶν ὅσων ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ συμβαίνουν εἰς τὴν ζωήν μας, πάντως αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐπέτρεψε νὰ συμβῆ Αὐτός, ὁ Ὁποῖος εἶναι σοφὸς καὶ μᾶς ἀγαπᾶ, πρέπει νὰ τὸ δεχώμεθα κι ἂν ἀκόμη ὑποφέρωμε ἀπὸ αὐτό».

Ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης συνομολογῶμεν:

«Ἐπὶ σκοπῷ τῷ βελτίονι ταῦτα γίνεσθαι συνομολογεῖσθαι προσήκει».

---

31. Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός. Ε.Π.Ε. τόμ. 7 σελ. 112 στ. 4-5.

32. Ἰωάν. Δαμασκ. «Περὶ κριμάτων Θεοῦ...», P. G. τόμ. 96, σελ. 68.

«Ἔστιν ὅπου καὶ τῇ κακίᾳ διδόναι χώραν ἐπὶ σκοπῷ τῷ βελτίονι»[33].

Ἀπόδοσις: «Διὰ κάποιον καλύτερον σκοπὸν πρέπει νὰ ὁμολογοῦμε ὅτι γίνονται αὐτά».

«Μερικὰς φορὰς συμβαίνει νὰ ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ δρᾶ ἡ κακία διὰ κάποιον καλύτερον σκοπόν».

Αὐτὴν τὴ γῆν μὲ τὴν δισχιλιόχρονον Χριστιανικὴν καὶ Ἑλληνικὴν παράδοσιν, τὴν μητέρα τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὴν κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ λίκνον τῶν Ἁγίων, τὴν κολυμβήθραν τῆς Ἐκκλησίας θεωροῦμεν ὡς εὐλογημένην γῆν τῶν Πατέρων ἡμῶν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξώσθησαν οἱ Πατέρες μας. *«Κρίμασιν οἷς Κύριος οἶδε».*

Ὁ Ἀμερικανὸς διπλωμάτης George Horton (ἐτοποθετήθη Γενικός Πρόξενος τῶν Η.Π.Α. εἰς Σμύρνην τὸ 1911) εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα φέρουν τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «Ἡ Μάστιγα τῆς Ἀσίας» (Ἐκδοσις ΕΣΤΙΑΣ δ′ ἔκδοσι 1980), καὶ ἀσφαλῶς ἀναφέρεται εἰς τὸν Μουσταφᾶ Κεμὰλ Πασᾶ, τὸν Ἀτατούρκ, τὸν πατέρα τῆς Νέας

33. Λόγος «Περὶ τῶν προώρως ἁρπαζομένων νηπίων» Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμ. 68, σελ. 316, στ. 94.

Τουρκίας καὶ τοὺς Νεοτούρκους καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καὶ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Σμύρνης (13 Σεπτεμβρίου 1922) γράφει:

«Ἤμουν αὐτόπτης μάρτυς στὴν ἐξέλιξι τῆς δάντειας αὐτῆς τραγωδίας, ποὺ ὅμοιά της δύσκολα θὰ βρεθεῖ στὴν παγκόσμια ἱστορία» (σελ. 28).

Ἀναφέρει τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψε τὰ Ἀπομνημονεύματά του. Γράφει ἐπὶ λέξει:

«Ἕνας ἀπὸ τοὺς στόχους τοῦ βιβλίου εἶναι νὰ κάνη γνωστὴ τὴν ἀλήθεια γύρω ἀπὸ πολὺ σοβαρὰ γεγονότα καὶ νὰ φωτίσει μίαν βαρυσήμαντη περίοδο τῆς ἱστορίας, στὴν διάρκεια, τῆς ὁποίας διαπράχθηκαν κολοσσιαῖα ἐγκλήματα κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ***ἡ Χριστιανοσύνη ἔχασε ἔδαφος ὄχι μόνο εἰς τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀφρικὴ καὶ εἰς τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολή****.*

Ἕνας ἄλλος στόχος τοῦ βιβλίου εἶναι νὰ δώσει τὴν εὐκαιρία στοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ ἀποφασίσουν ἂν θέλουν νὰ συνεχίσουν νὰ διασπαθίζουν τὰ ἑκατομμύρια δολλάρια τῶν ἐράνων γιὰ τὴν λειτουργία στὴν Τουρκία σχολείων, στὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται πλέον ἡ ἀνάγνωση τῆς Βίβλου οὔτε τοῦ Λόγου τοῦ Χριστοῦ.

Ἕνας τρίτος στόχος τοῦ βιβλίου εἶναι νὰ ἀποδείξει, ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς Σμύρνης δὲν ἀποτελεῖ παρὰ τὴν τελευταία πράξη τοῦ σταθεροῦ προγράμματος ἐξοντώσεως τῆς χριστιανοσύνης ἀπὸ ὅλο τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς παλιᾶς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς ἐξολόθρευσης δηλαδὴ ἑνὸς ἀρχαίου χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος τὰ τελευταῖα χρόνια, εἶχε ξεκινήσει μιὰ θαυμαστὴ ἀνάπτυξη καὶ πνευματικὴ ἀνανέωση... Αὐτὴ ἡ διαδικασία ἐξοντώσεως ἀπαίτησε ἕνα σημαντικὸ χρονικὸ διάστημα γιὰ νὰ συντελεστῆ. Τὴν διέκριναν προκαθορισμένοι στόχοι, σύστημα καὶ μεγάλη προσοχή, ἔστω καὶ στὴν πιό μικρὴ λεπτομέρεια. Ὁλοκληρώθηκε μὲ ἀπερίγραπτες ὠμότητες, προξενώντας τὴν καταστροφὴ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄλλον διωγμὸ ποὺ ἐξαπολύθηκε στὴν μετὰ Χριστὸν ἐποχή.

. . . . . .

Ἕνας ἀκόμη στόχος τοῦ βιβλίου εἶναι νὰ στρέψει τὴν προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστου στὴν σταδιακὴ σκλήρυνση τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς, ποὺ φαίνεται πὼς ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Gladstone (Γλάδστωνος) καὶ στὰς ἡμέρας μας ὁδηγεῖ εἰς τὴν δημιουργία μιᾶς ὅλο καὶ λιγότερο μεταρσιωμένης καὶ ὅλο καὶ περισσότερο ὕπουλης νοοτροπίας. Ἡ ἀλ-

λαγὴ αὐτὴ ὀφείλεται στὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἀνθρώπινες εὐαισθησίες ἔχουν ἀμβλυνθεῖ ἀπὸ τὸν Μεγάλο Πόλεμο (ἐννοεῖ τὸν Α΄ Παγκόσμιο), ἀλλὰ καὶ εἶναι σὲ μεγάλο βαθμό, ἀποτέλεσμα τοῦ ὑλισμοῦ, ὁ ὁποῖος καταποντίζει ὁλόκληρο τὸν πολιτισμό μας».

(ἔνθα ἀνωτέρω εἰς τὴν Εἰσαγωγὴ σελ. 28-30).

Θὰ κλείσωμεν τὴν πενιχρὰν αὐτὴν πραγματείαν μὲ τὰς δηλώσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου Μεταξάκη καὶ δύο πολιτικῶν ἐντεῦθεν κακεῖθεν διὰ τὴν Μικρασιατικὴν Καταστροφήν.

α) Ὁ τότε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μακαριστὸς καὶ πολὺς Μελέτιος Μεταξάκης ἐσχολίασεν πρὸς τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον τὰ γεγονότα ὡς ἑξῆς:

«Ὁ ἑλληνισμός τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὸ ἑλληνικὸ κράτος καὶ σύσσωμο τὸ ἑλληνικὸ Ἔθνος ἔπεσαν [...] σὲ μιὰ βαθειὰ χαράδρα ἀπό τὴν ὁποία καμμιὰ δύναμη δὲν θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ τοὺς ἀνασύρει καὶ νὰ τοὺς σώσει».

β) Τὴν 13ην Αὐγούστου τὸ 1923 ὁ Κεμὰλ Ἀτατοὺρκ ἐδήλωσεν εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν:

«Ἐπιτέλους τοὺς ξερριζώσαμε».

γ) Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος τὸ 1928 εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων:

«Ἡ καταστροφὴ ἡ Μικρασιατικὴ ἐξεταστέον ἂν δὲν εἶναι μεγαλυτέρα καὶ ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ Ἔθνος ἔμεινεν εἰς τὰς ἑστίας του, ὑποταγμένον ὡς δοῦλον ἀλλ᾽ ἔμεινε συνεχίζον τὴν ζωὴν του εἰς τὰς ἑστίας του, δὲν ἔπαθε τὴν συμφορὰν αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἔπαθεν...».

Ὡστόσον ἔχομεν νά παρατηρήσωμεν ἐπιλέγοντες, ὅτι δὲν ἐσβέσθησαν αἱ λυχνίαι τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρασίας, ἀλλὰ μετετέθησαν διὰ νὰ φαίνουν εἰς ἄλλους τόπους αὐχμηροὺς τὸ ἱλαρὸν φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς δόξης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐκδοτική παραγωγή:
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ
Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 - Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.com.gr – e-mail: info@eptalofos.com.gr